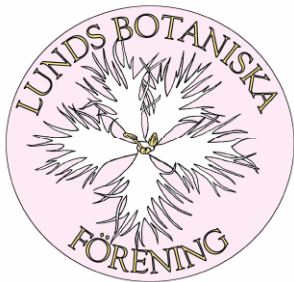

2012-06-28

www.lundsbotaniska.se

REMISSUTLÅTANDE:

Undertecknade har på uppdrag av Lunds Botaniska Förenings styrelse tagit del av Rapport om översyn av Svenska artprojektet, sammanställd av Rolf Annerberg på uppdrag av Landsbygdsdepartementet. Kommentarer avseende rapporten bifogas.

Med vänliga hälsningar

Åke Svensson (ordförande)
Norregatan 17
289 31 Knislinge.

ake.svensson@med.lu.se

Gerhard Kristensson (vice ordförande)
Dekanvägen 8
240 10 Dalby.

gerhard.kristensson@telia.com

Kommentarer avseende Översyn av Svenska Artprojektet

Lunds Botaniska Förening (LBF) har med bestörtning och förfäran tagit del av utredningen "Översyn av Svenska artprojektet" som beställts av Landsbyggsdepartementet. Utredaren föreslår radikala nedskärningar i stödet till Nationalnyckeln och de biologiska museerna inom Artdatabankens "Svenska Artprojekt" – verksamheter som är centrala för uppbyggnad och spridning av kunskap om den biologiska mångfald som finns i vårt land.

LBF bedriver sedan lång tid olika inventeringsprojekt som dokumenterar floran och dess förändring över tid i Skåne – en av Sveriges mest artrika provinser. LBF har dessutom aktivt stött projekt i andra delar av södra Sverige. Dessa projekt levererar data som är ovärderliga för det bevarandearbete som bedrivs av offentliga aktörer, i första hand Naturvårdsverket, länsstyrelser och kommuner, samtidigt som de höjer kunskapsnivån och medvetenheten kring biologisk mångfald bland allmänheten. Basen för inventeringsprojekten är de insatser som görs helt ideellt av hundratals duktiga inventerare. För att inventeringsarbetet ska kunna bedrivas rationellt och med hög kvalitet krävs tillgång till bra bestämmningslitteratur, dokumentation av lokaluppgifter, samt kapacitet att bevara äldre och nyinsamlat beläggsmaterial. Dessa olika funktioner finansieras i dag till stor del direkt eller indirekt av Svenska Artprojektet.

För att ta ett konkret exempel: LBF bedriver sedan fem år tillbaka ett inventeringsprojekt som innebär den första storskaliga kartläggningen av mossfloran i Skåne. Projektet uppskattas ta 20 år att genomföra och dokumenterar en grupp växter som omfattar mer än 650 arter i Skåne. I litteratur och museisamlingar finns en del äldre kunskap om Skånes mossflora som samlats in under perioden 1850–1950, men den aktuella situationen var dåligt känd när projektet startade och vi saknade därför kunskap om hur de storskaliga förändringar som skett i landskapet under 1900-talets senare hälft påverkat mossfloran.

För detta inventeringsprojekt har Svenska Artprojektet betytt att vi fått tillgång till de två delar av Nationalnyckeln som behandlar akrokarpa bladmossor. Våra inventerare har därmed kunnat använda denna litteratur i arbetet med att bestämma insamlat material – ofta svårbestämda artkomplex – som tidigare har varit svårt att identifiera eftersom det krävts dyra och för amatörer svårtillgängliga vetenskapliga bestämningsverk. Tyvärr saknas ännu de tre delar av Nationalnyckeln som skulle omfatta de resterande grupperna av mossor (pleurokarpa mossor, vitmossor m. fl., samt levermossor) och om den nu framlagda utredningens förslag genomförs kommer dessa delar aldrig att publiceras fastän det finns både kompetenta författare och planer för utgivningen.

Svenska Artprojektet har också inneburit att äldre samlingar från Lunds botaniska museum och delvis från andra herbarier har blivit digitaliserade och fritt tillgängliga på internet. Därmed har lokaluppgifterna kunnat utnyttjas som grund för inventeringsarbetet inom mossprojektet och det har blivit möjligt att jämföra resultatet från den pågående inventeringen med vad som tidigare hittats i landskapet. Detta hade inte skett utan stöd från Svenska Artprojektet och fortfarande finns det en hel del samlingar som återstår att digitalisera. Dessutom tar Lunds botaniska museum emot

insamlat material från projektet, vilket, efter kontrollbestämningar av inventerare på ideell basis, kan inlemmas i de ordinarie samlingarna till nytta för framtida forskning och bevarandearbete. Mossprojektet har redan påtagligt ökat kunskapen om bevarandesituationen för den Skånska mossfloran och har levererat information till naturvårdsinstanser.

De tre inventeringar av Skånes kärlväxtflora som LBF genomfört de senaste 100 åren hade knappast heller kunnat genomföras framgångsrikt utan stöd från Lunds botaniska museum. Museet har omhändertagit och arkiverat allt material som insamlats under dessa projekt. Detta material är en förutsättning för att inventeringsresultaten skall kunna jämföras, så att förändringar i floran kan upptäckas. En undersökning av frekvensförändringar av enskilda arter och förändringar av floran i stort under 1900-talet genomfördes 1997 av LBF, baserat till stor del på uppgifter om floran som fanns arkiverade i Lunds Botaniska museum. Resultaten av denna undersökning visade på långtgående förändringar orsakade av luftföroreningar, samt förändringar i markanvändning och blev en väckarklocka för mycket av naturvårdsarbetet i landet. Dessutom kom resultaten från projektet att ligga till grund för bedömningen av hotsituationen för många arter vid sammanställandet av den nationella Rödlista över hotade arter som publicerades 2000. Just nu driver LBF ett motsvarande projekt som skall dokumentera de förändringar i landskapets flora som skett de senaste tjugo åren. Även inom detta projekt genomförs allt inventeringsarbete ideellt av botaniskt intresserad allmänhet, och det bakgrundsmaterial som möjliggör jämförelser bakåt i tiden tillhandahålls av Lunds botaniska museum.

Vi vill understryka att dessa projekt tydligt illustrerar hur de ganska begränsade insatserna av offentliga medel som satsats på Svenska Artprojektet ger en flerfaldig utväxling i form av omfattande ideella insatser som genererar viktig kunskap för samhället. Sverige har genom internationella överenskommelser åtagit sig att bevara artmångfald, men offentliga medel räcker inte på långa vägar till för att dokumentera floran och faunan i nationalparker, naturreservat och Natura-2000-områden. Kunskapen om floraförändringar utanför naturskyddade områden är nästan helt beroende av ideella insatser. Snarare än att strypa ekonomin för Svenska Artprojektet, borde man utreda hur man på bästa sätt ger understöd för ideella krafter i naturvårdsarbetet.

Mot denna bakgrund är det med förfäran vi konstaterar att utredningen saknar en helhetssyn på de biologiska museernas verksamhet, och överhuvudtaget inte nämner dem i sammanfattningen. I utredningen uppges att "museistödets resultat inte varit möjliga att bedöma inom ramen för översynen", men utredaren föreslår ändå en utfasning av Svenska Artprojektets finansiella stöd till dessa museer. Utredaren antyder att huvudmännen för museerna, dvs. universiteten för Lunds, Göteborgs, Uppsalas och Umeås museer, samt Kulturdepartementet för Riksmuseets del, borde ansvara för hela basverksamheten. Detta saknar verklighetsanknytning eftersom större delen av universitetens forskningsverksamhet i dag är externfinansierad, och museistödet från Artdatabanken ursprungligen kom till för att universiteten saknade resurser till att upprätthålla mer än en liten del av museiverksamheten. Upphör stödet till museerna från Artprojektet, kommer detta att få allvarliga konsekvenser för museiverksamheten och därmed även för miljöövervakningsprojekt, regionala inventeringsprojekt och andra projekt som är beroende av det material och den kompetens som finns på museerna. Arbetet med registrering och digitalisering av

samlingarna, liksom uppbyggandet av internetdatabasen ”Sveriges virtuella herbarium” kommer att avstanna.

LBF upplever att Nationalnyckeln har fått oerhört stor betydelse som kunskapsspridare till den naturintresserade allmänheten. Visserligen har bokverket haft en låg utgivningstakt, men de volymer som kommit har presenterat grupper av växter och djur som tidigare till stor del varit okända för de flesta. De 8 300 abonnenter som prenumererar på Nationalnyckeln uppges av utredaren vara en liten mängd, men med tanke på att dåligt publikdragande grupper som mossor, mångfotingar och stövsländor har ingått, borde försäljningen ändå anses vara relativt god. Som ovan framhållits har de två utkomna mossdelarna av Nationalnyckeln använts flitigt inom LBF:s projekt. Digital utgivning, som föreslås av utredaren, skulle kunna fungera som ett komplement till bokverket, men kan i många situationer omöjligt ersätta böckerna. Vid t.ex. inventeringar i fält, då informationen behövs, finns ofta inte internet tillgängligt. En större användning av digital kunskapsspridning inom Artprojektet skulle förvisso kunna vara motiverad, men måste i så fall utredas och exemplifieras betydligt bättre än vad som görs i utredningen. Dessutom har utredaren inte kunnat förklara hur en övergång till digital utgivning skulle medföra en kostnadsbesparing – LBF:s erfarenhet är tvärt om att utvecklandet av användarvänliga digitala medier i regel kostar väl så mycket som utgivning av traditionella bokverk.

LBF kan således konstatera att Svenska Artprojektet har varit mycket positivt för intresset för växter, svampar och djur i Sverige. Även samhällsnyttan har varit stor, eftersom projektet direkt såväl som indirekt genererat viktig kunskap till nytta för de nationella miljö kvalitetsmålen och målen för biologisk mångfald inom EU och globalt. De besparingar som föreslås i utredningen om Svenska artprojektet kommer att slå hårt mot naturintresset i Sverige och därmed mot själva förutsättningen för att långsiktigt övervaka och följa upp de förändringar som sker i vår natur.

för Lunds Botaniska Förening

Åke Svensson (ordförande)
Norregatan 17
289 31 Knislinge.

ake.svensson@med.lu.se

Gerhard Kristensson (vice ordförande)
Dekanvägen 8
240 10 Dalby.

gerhard.kristensson@telia.com